

Sinopsis – izhodišča za koncept
muzeja posebnega pomena z dokumenti in simboli
slovenstva od poselitve do osamosvojitve
v stavbi Proštija na Blejskem otoku

Delovni naslov postavitve – ime predlaganega scenarija:

»OD STARE VERE – DO VERE V USTAVO«*

* Parafraza slogana ob zadnji državni proslavi, ob dnevu samostojnosti in enotnosti in 25 obletnici Ustave RS v Cankarjevem domu 25. decembra 2016; v režiji Neda Rusjan Bric. Naslov odseva zgodovinski scenarij proslave, ki je prvič nevtraln in z izhodiščem v tradicionalnem naravoverju prikazal slovenstvo. S takim poimenovanjem razstave tudi najbolje zaobjamemo nalogo predstavitve slovenstva od poselitve (naravoverja), do osamosvojitve (Sprejem Ustave RS).

Verzija 2.0.	pomladno enakonočje 2017	
Vse pravice pridržane: Marko Hren in Nejc Petrič ©. Dokumenta ni dovoljeno ne v celoti in ne v posameznem delu na nobenem mediju kopirati, posredovati ali objavljati brez pisnega pristanka avtorjev.		

Predlagani koncept muzeja sledi predpostavki, da je naloga** enoznačna: pripraviti koncept za sodoben muzej dokumentov in simbolov slovenstva od poselitve do osamosvojitve. V tej fazi pripravljamo idejni zasnovo, izhodišča koncepta za pripravo zbirke in ne predloga nabora artefaktov za samo zbirko. Vsi v besedilu navedeni artefakti služijo zgolj kot ilustracija za utemeljitev idejne zasnove.

Nova pot, 2017, hram Barje, pomladno enakonočje

** Obveznost ureditve muzeja posebnega pomena s simboli in dokumenti Slovenstva od poselitve do osamosvojitve v stavbi Proštija na Blejskem otoku nedvoumno izhaja iz Protokola o izvajanju medsebojno usklajenih vsebin na Blejskem otoku, ki je bil podpisan med Vlado RS in Ljubljansko nadškofijo leta 2003 in iz Sporazuma, ki sta ga isti stranki sklenili 14.10.2008 kot zaključek denacionalizacijskega postopka s čimer je Rimsko katoliška cerkev celoten otok prevzela v zakup za dobo 45 let. Po večletnih prizadevanjih je Svetovnonazorski kozmološki skupnosti UPASANA – sanjava prostost duha, uspelo, da je Ministrstvo za kulturo

začelo uveljavljati javni interes in citirano določilo Protokola in Sporazuma in je Narodnemu muzeju Slovenije naložilo, da v letu 2017 pripravi koncept zbirke za muzej posebnega pomena.

SI: Active, Green, Healthy, Digital →

Muzej posebnega pomena se bo nahajal v emblematski točki promocije Slovenije, zato mora obenem odslikavati tradicije same lokacije in znamko Slovenije kot se v svetu promovira v sedanjem času.

VIZIJA

Slovenija z muzejem svetu sporoča svojo pripravljenost in sposobnost za miroljubno sobivanje različnih kultur in identitet, svojo odločenost in veščino za ohranjanje avtohtonosti, svojo skrb za preživetje izvorne identitete, kulturne dediščine medtem ko z enako vnemo in resnicoljubnostjo prikazuje identitete drugih ljudstev in kultur, ki so v preteklosti naseljevale Slovenijo.

Slovenija je del rešitve in ne del problema globalnih migracij.

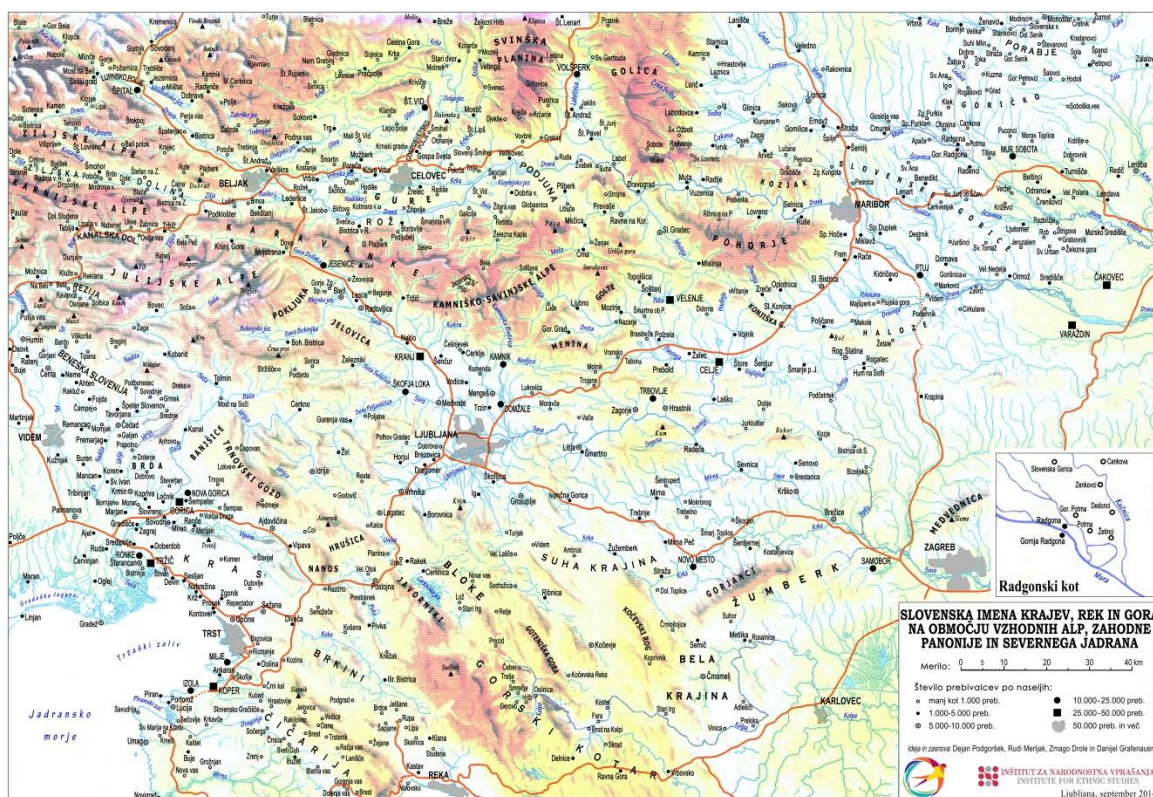
Rod Slovencev je ostal tesno povezan s pri-rodno in kljub represijam tudi s tradicionalnim znanjem o pri-rodni – naravoverjem. Slovenija je v samem vrhu med državami, ki znaten del ozemlja varujejo v režimih NATURA in z drugimi oblikami varovanja naravne in kulturne dediščine, Slovenija tako izpričuje svojo ambicioznost za trajnostni razvoj v globaliziranem multikulturnem svetu.

Slovenija je del rešitve v trendih trajnostnega razvoja in prehoda v pri-rodni prijazno gospodarjenje.

Slovenije je v samem vrhu med regijami, ki za svetovne popotnike predstavljajo zeleni turizem. Lani je na svetovnem dnevu turizma prejela oceno prve zelene destinacije na svetu. V novejšem obdobju se s sprejemom Strategije pametne specializacije in vzpostavitve partnerstva za zeleno gospodarstvo Slovenije ter usmeritve pod znamko Digitalna Slovenija, znamči kot **zelena, ustvarjalna, zdrava, aktivna, digitalna.**

Muzej posebnega pomena bo odseval vse atribute znamenja Slovenije, atribute znamke pa bo utemeljil z izbranimi zgodovinskimi referencami (simboli, dokumenti, artefakti in multimedijske predstavitve).

Večina današnjih turistov, ki obiskujejo Bled, prihaja za zelo kratek čas. Za blejski otok, če se zanj odločijo, pa imajo zaradi oteženega dostopa na voljo malo časa. Obenem je današnji turist praviloma opremljen s pametnimi napravami: na obisk destinacije se lahko pripravi na poti ali v kraju začasnega bivanja/namestitve. Tako kvaliteto in dodano vrednost svojega obiska dopolnjuje s sprotnim študijem, raziskovanjem in s samimi vtisi prejetimi ob obisku otoka v stiku z magično podobo prirode. Kljub kratkotrajnosti in zgoščenosti obiska lahko začuti veličastno naravno in kulturno dediščino Slovenije.

Sporočila in poslanstvo muzeja:

- Multikulturalnost kliče k jasni profilaciji avtentične identitete.
- V dobi globalizacije iščejo avtentično identiteto - in se pri tem prebijajo skoz naplavine zgodovinskih in dnevnih manipulacij, izmislekov in zavajanj - tako posamezniki, kot narodi in civilizacija kot celota. Avtentično identiteto išče tako tudi vsak posameznik, ki bo obiskal muzej. Pri tem bo začutil, da muzej spodbuja in pomaga pri iskanju avtentične identitete.
- **Slovenija spodbuja inovativnost**, raziskovalnega duha, izpraševanje in kritično presojanje vprašanj o dogmah, uradnih doktrinah, ideologijah, interpretacijah, tezah ... predpostavkah. To dokazujemo kot narod, ki se je skozi zgodovino

upiral poskusom asimilacije in se ob koncu tisočletja med prvimi vzhodnoevropskimi narodi tudi odločil za demokratično ureditev ter se s to usmeritvijo osamosvojil. Slovenci so vzpostavili kulturo, ki je skozi viharne čase na vihnem področju ohranjala treznost in pronicljivost za artikulacijo avtentičnosti in kulturo, ki je znala ohranjati sled o tradicionalnih kulturah ljudstev, ki so na ozemlju Slovenije živeli pred njimi.

- **Globaliziran svet bo vitalen samo toliko, kolikor bodo vitalne identitete posameznikov in skupin - ustvarjalni bo samo toliko, kolikor bo ohranil različnosti in raziskovalnega duha** posameznikov. **Tako kot branimo z uredbami biodiverzitet, moramo braniti etno-diverzitetu in anima diverzitetu.**
- **Muzej krepi povezanost zamejskih Slovencev in simbolično združuje Slovence** iz domovine, zamejstva in izseljence. Krepi identiteto ne glede na geografsko oddaljenost. Povezanost krepi z odkritim govorom o težavnih obdobjih v zgodovini in z natančnim izborom dokumentov in drugih virov ki ponazarjajo rane, ki so razdvajale v preteklosti.
- Muzej sporoča etno – posebnosti, vitalnost, trdoživost, robustnost etnosa Slovencev in našo sposobnost miroljubnega sožitja in ohranjanja lastne identitete, posebej jezika, na ozemlju, ki ga poseljujejo Slovenci. **Muzej sporoča, da na vseh ozemljih, ki jih naseljujemo Slovenci (znotraj in zunaj meja Slovenije), vztrajamo pri varovanju identitete in avtentičnosti.**
- Obenem skoz premišljen koncept muzej sporoča naše primerjalne prednosti v razvojnem smislu: dosežke naše humanistične znanosti in tehnološkega razvoja zlasti na področjih digitalne ekonomije in trajnostnega razvoja.

Topogledno muzej igra vlogo promotorja Slovenije in posebej slovenske kulture, znanosti in gospodarstva.

Muzejske vsebine bodo postale priročnik za slovenske turistične delavce saj bodo v zastavljenem konceptu odgovarjale na vse trende, ki bodo v prihodnje vplivali na razvoj turizma (glej npr. študije v izvedbi Mednarodne turistične borze - ITB, Svetovne turistične organizacije-UNWTO, Svetovnega turističnega in potovalnega svet-WTTC ipd).

Muzej bo **ponudil temeljni nabor vrhunsko pripravljenih vsebin za internetni marketing in doživljajski marketing v turistični ponudbi Slovenije.**

MUZEJ INKARNIRA IN UTRJUJE VEZ RODA S PRI_RODO.

IDEJNA ZASNOVA KONCEPTA

Upoštevajoč, da:

1. Muzej koncipiramo v času, ki ga determinirata trenda globalizacije in digitalizacije in da oba mega trenda narekujeta nov tip (vseživljenjskega) izobraževanja in nov tip turizma, tako na strani povpraševanja kot na strani ponudbe. Koncipiramo ga v obdobju izrazitega razmaha komparativnih interdisciplinarnih raziskovanj; vedoč, da o interdisciplinarni komparativistiki lahko govorimo šele nekaj desetletij, da se temeljni viri šele porajajo in šele raziskujejo in da bodo dognanja spričo novih arheoloških, etnoloških, antropoloških, zgodovinskih, lingvističnih, genetskih in drugih raziskav temeljito spreminjala razumevanje zgodovinskih dogajanj tudi v prihodnjih letih. O primerjalni antropologiji in primerjalni religiologiji govorimo šele dobro stoletje, o interdisciplinarnem pristopu, ki vključuje etnologijo, zgodovino, etimološke raziskave, antropologijo, arheoastronomijo itd. govorimo šele nekaj desetletij in hipoteze o preteklosti se iz dneva v dan dopolnjujejo, pojavljajo, potrjujejo, izpodbijajo in izničujejo. Raziskovanje dominantnih predkrščanskih kultur na našem ozemlju, zlasti keltske, venetske, slovanske in drugih kultur, ki so pustile sledi na tem ozemlju, je na samem začetku – kredibilni viri so na voljo šele v zadnjih desetletjih. Prav tako je na samem začetku raziskovanje o kredibilnih informacijah iz časa zgodnjega krščanstva - primarni viri (knjižnica Nag-Hammadi in Kumranski zvitki so na voljo šele od druge polovice minulega stoletja). Čas za kredibilne interpretacije obdobja poselitve Slovenije šele prihaja. Obdobje pokristjanjevanja je izrazito slabo raziskano. Ne nazadnje, predlagatelji priloženega koncepta so večkrat predlagali, da država Slovenija odpre sistemski proces izmenjave arhivov z državo Vatikan. Taka izmenjava arhivov bi bistveno prispevala k verodostojnosti muzeja in poznavanja zgodovine pokristjanjevanja in verstev na Slovenskem. Na nov pristop k raziskovanju, iskanju in oblikovanju identitet posameznikov in skupin (tako etničnih in drugih) bistveno vplivata oba zgoraj zapisana mega trenda.
2. Da je Blejski otok in Stavba Proštija po diskutabilnih in spornih procesih pridobitve premoženja današnje zakupnice otoka, nacionalizacije in denacionalizacije ter nazadnje podpisa Protokola in Sporazuma med državo (MK) in RKC o prenosu posesti otoka, še vedno v procesu razprave o medsebojnih razmerjih glede uporabe prostora. Za enkrat je nesporno le, da bo država prek Narodnega muzeja Slovenije za postavitve muzeja v prvi fazi uporabila prostore v gornjem nadstropju stavbe Proštija, vendar potekajo postopki v korist javnega dobrega, ki bodo s časom lahko rezultirali v pridobitvi celotnega prostora stavbe Proštija za javni program muzeja in protokolarne dejavnosti, **tako kot je nedvoumno zapisano tudi v zadevnem Sporazumu med Republiko Slovenijo in RKC. Tako Republika Slovenija kot civilna družba si moramo prizadevati, da bo v primeru rabe Blejskega otoka prevladala korist javnosti, javni interes. Na emblematski točki slovenske promocije in turizma predlagani koncept muzeja ambiciozno in široko zastavlja programske sklope, celovit javni program**, ki je v korist javnega interesa. Zato koncept muzeja v izhodišču predpostavlja dinamičen in fazni razvoj muzejskih postavitvev, ki bo postopoma funkcionalno zapolnil celoten objekt Proštija, po preteku koncesije (zakupa) pa tudi (smiselno) funkcionalna

zemljišča. Muzej nastaja v času nekaterih neznank; ne vemo, kakšno bo zaključno poročilo o izkopavanjih na Blejskem otoku (Šribar, Knific), izkopavanj in sondiranj na dnu Blejskega otoka pa še niso opravili, kar samo po sebi narekuje dvom v polno verodostojnost poročila, ki bo zagotovo puščalo odprta vprašanja. Neznanka je tudi rezultat postopkov glede pravilnosti postopkov denacionalizacije in uveljavljanje pravic iz naslova izvorne kot tudi sedanje posesti zakupnice na Blejskem otoku.

3. Da je Blejski otok majhen, danes razpoložljiv prostor za muzej omejen in dostop do otoka zaradi monopola prevoznikov, ki danes omogočajo zgolj kratek postanek na otoku nerazumno okrnjen. Otok – eminentna kulturna dediščina - ima zaenkrat nerazumne omejitve z vidika interesa javnosti. Koncept muzeja **mora predvideti, da bo v srednje ali dolgoročni prihodnosti dostop do otoka normaliziran** in da bodo muzej, stavba Proštija in vse funkcionalne površine na otoku dejansko dostopne kot javno dobro.
4. Da je splošno znanje in zavedanje o mejah slovenskega jezika in identitetah pomanjkljivo in da domovina ni seznanjena z območjem, ki ga poseljujejo zamejski Slovenci, izseljenci in njihovimi kulturnimi dosežki (izseljenska literatura, znanost in druga umetnost izseljencev po vseh celinah) kar narekuje trajno osredotočanje na **programe kohezivnosti etnične skupnosti Slovencev znotraj in zunaj meja republike.**
5. Da družba ni ustrezno seznanjena z ljudsko kulturo, pesmijo, plesom in avtohtono duhovnostjo, in da zato pomanjkljivo ali sploh ne pozna ključnih pomenov in značilnosti prostora v katerem živimo (začenši s pomenom toponimov ipd) kar narekuje **posebno osredotočanje vsebin muzeja na domače obiskovalce.**
6. Da obujanje identitet postaja trend in je zaradi sodobnega znanja mogoče obuditi tudi že izumrle jezike in da ljudem sodobna znanost z interpretacijami in rekonstrukcijami pomaga iskati svojo prvotno identiteto.

Predlagamo muzej, ki bo:

1. ...v konceptu **samoučeč in dinamičen (delo v nastajanju) in ne statičen (v smislu stalne postavitve zbirke)**. Omogočal bo razvoj in dopolnjevanje muzejskih vsebin z vedno novimi dognanji; z muzejskimi najdbami in izsledki (na podoben način kot portal wikipedia). Muzej bo odprt za nova dognanja in za rušenje tabujev, doktrin in dogem. Spodbujal bo raziskovalnega in učečega duha obiskovalcev. Ne bo temeljil na dogmah in (večidel preživetih in že ovrženih) zgodovinskih teorijah temveč na **raziskovalni radovednosti**. Sočasno s **postavitvijo prvega (izhodiščnega) nabora zbirke predlagamo** tudi vzpostavitev **MUZEJA NA SPLETU** - v svojem jedru ta vsebuje novo strukturirano bazo znanja (povezava z vsemi relevantnimi bazami nepremične, nesnovne in premične kulturne dediščine, digitaliziranimi viri ipd). Muzej bo vzpostavil sodobno digitalno prezentacijsko tehnologijo (začenši s postavitvijo sistema za upravljanje z vsebinami .- an. Content management system) in razvil inovativne sodobne muzejske aplikacije 3D mapiranja, sferične in interaktivne projekcije, virtualne in obogatene resničnosti, ter orodij in vmesnikov umetne inteligence in multimedije. Poseben poudarek bo na razvoju prilagojenih orodij umetne inteligence – navzven se to pokaže kot interaktivni agent - robot, inteligentni sogovornik (an: intelligent assistant) obiskovalcem o kulturni in naravni dediščini na ozemlju Slovenije ki z obiskovalci (in-situ in na spletu) komunicira v vseh svetovnih jezikih in razume neverbalno komunikacijo (umetni vid in druge senzorske aplikacije).
2. ...s prilagojenimi in dinamičnimi prezentacijskimi pripomočki učinkovito in agilno prilagajal sklope vsebin posebnim skupinam obiskov in bo lahko služil tudi kot medij **za prilagodljive učne metode v posebnih okoliščinah**; na primer ob soočanju z valovi migrantov, ki se bodo tudi na ta način lahko seznanjali s kulturo in identitetami na Slovenskem.
3.**State-of-the-art Muzej**. Muzej bo sodoben in z vidika uporabljenih muzejskih tehnologij Cutting Edge – sam po sebi bo kazal na inovativnost in razvojno presežnost (edge) **Slovenije kot pametne, zelene, aktivne, inovativne, digitalne regije**: uporabljene bodo najsodobnejše tehnologije interaktivne multikanalne multimedijske predstavitve, umetne inteligence, obogatene resničnosti (augmented reality) in vrhunske interaktivne uporabniške izkušnje z obiskovalci (v realnem prostoru na Blejskem otoku ali oddaljeno) in obenem neposrednega stika z izvirnim; stik z izvirnim pogojuje v izhodišču že umeščenost v naravni habitat – Blejski Hram. Na ta način bo muzej za obiskovalce privlačen že ob njihovem načrtovanju obiska, sam obisk pa bo spodbudil njihovo radovednost za nadaljnje raziskovanje po zaključku potovanja. Tehnologije multimedijskih sistemov bodo omogočale porazdeljeno interaktivno vključevanje prebivalcev, obiskovalce pa bo nagovarjal poleg neposredne človeške tudi multisenzorski sistem interakcije.
4. ...povezoval **ROD s PRI-RODO**; ni naključje, da se bo muzej nahajal na eni strani v emblematski točki slovenskega destinacijskega turističnega

menadžmenta in na drugi strani v nedrhi idilične pri-rode. Zato bo muzej odseval **vez roda – s pri-rodo, trajno zaupanje roda v prirodu in iz tega izhajajočo skrb za naravo**. Skozi multimedijški prikaz in smiselno povezanih pomembnih prostorskih točk v Sloveniji bo muzej predstavljal inovativno in izvirno referenčno točko za razumevanje PRI RODE in promoviral Slovenijo kot emblem za SKRB za ZELENO prihodnost. Slovenija si je znala več kot tretjino (v samem vrhu med državami EU) ozemlja zaščititi z varovalnimi režimi kot območja NATURA.

5. **zgodovinsko povezovalen**

V Sloveniji smo pred kratkim odkrili dva najstarejša predmeta, ki predstavljata arhetipska simbola človeške civilizacije - kolo in piščal; najstarejše ohranjeno kolo z Barja in najstarejši inštrument – piščal iz Divjih bab. Na ta način Slovenija hrani artefakte razvoja kultur prvega reda - in povezuje kulturo od Neandertalca do danes. Piščal TIDLIDIBAB je zvenela v vseh glasbenih žanrih na vseh kontinentih sveta. Slovenska kultura je dediščina vseh kultur, ki so obstajale na današnjem slovenskem ozemlju s tem, da od prvih slovanskih kneževin do danes obstaja kontinuiteta (seveda z manjšimi rezi). Neprekinjenosti kulture za več kot tisočletje nam kaže slovenski jezik.

6. ...**dinamičen in agilen, namenoma načrtovan v več fazah**, upoštevajoč tč. 1 in 2, prejšnjega poglavja (preambula).
7. ...**povezoval tradicijo in najsodobnejše razvojne dosežke: v vseh perspektivah trajnostnega razvoja; na primer z obujanjem tradicionalnih tehnik in metod (npr, upravljanja s habitati, posebej brežine otoka) na eni skrajnosti in na drugi s prikazom najsodobnejših trendov v tehnologijah in poslovnih modelih (na primer na področju MOBILNOSTI)**. Predlagamo, da dolgoročno (v smiselni faznosti) predvidimo razvoj inovativnega transporta na lokacijo Blejskega otoka (najprej iz določenega nabora geografskih točk v Sloveniji - (npr. Brnik, Brdo, Vitanje, Ankaran, Ljubljana ipd. – seveda tudi z obale Blejskega jezera.). Mobilnost bo v nekaj desetletjih povsem drugačna od mobilnosti danes. Muzej mora imeti oko v prihodnosti – koncept muzeja zato že zdaj predvideva, da bo otok v prihodnosti dostopen iz zraka ali po vodi z inovativnimi plovili in brez omejitev postanka. Razvojni dosežki (tako tehnološki kot netehnološki) bodo oblikovani in implementirani tako, da bodo poudarjali magijo pri-rode , čare prirode osmišljevali in ne zastirali. Muzej bo stremel k sinergiji tehnologij, umetnosti, kulture in zgodovine.
8. ...**nastal po vzorno izvedenem procesu konzultacij z zainteresirano javnostjo** – v letih 2017- 2018 predlagamo izvedbo skrbno vodenega procesa odkrivanja kulture – POK, po vzoru uveljavljene metode na področju inovativnosti

– (t.i. Entrepreneurial Discovery Process) - EDP ki je bil v letih 2014-2015 uporabljen ob pripravi Slovenske strategije pametne specializacije (S4) in ki v EU ter širše kotira kot dokumentirana dobra praksa. S tem se Slovenija predstavlja kot dobra praksa participatorne demokracije. **Državotvoren muzej, kar načrtovani muzej po definiciji je, si zgleden proces vključevanja javnosti nedvomno zasluži.**

9. ...**verodostojen**, saj država že financira Muzej krščanstva na Slovenskem, noben muzej pa ne predstavlja sistematično staroverstva, edine avtohtone vere na Slovenskem. Upoštevajoč, da je bilo staroverstvo tisočletje podvrženo pregonom in nasilnemu pokristjanjevanju, ki je rezultiralo v to, da danes v primerjavi z drugimi evropskimi državami komaj začenjamo raziskovati redke ohranjene artefakte prvotne vere in da se naravoverje – stara vera prebujata ter prehajata v prakso po vseh Slovenskih regijah.

Podrobnejša utemeljitev koncepta (izhodišča)

Multikulturalnosti razumemo kot **kvaliteto**, ki se razlikuje od običajno pojmovanega identitetnega ali teritorialnega razumevanja multikulturalnosti. Tako pojmovana multikulturalnost sloni na pozitivnih doneskih globalizacije in digitalizacije, zlasti na dostopnosti virov in omogočanju komparativistike. Vsak turist, študent ali ljubiteljski raziskovalec, lahko danes (in to zgolj minulih 25 let postopoma od standardizacije interneta naprej) komparativno raziskuje s pomočjo virov na spletu; globalizacija, ki ji center gravitacije predstavlja digitalizacija, pa ob omogočanju raziskovanja in povezovanja somišljenikov, de-facto **NE zastira avtentične identitete** posameznika, (ta naj bi se po nekaterih predsodkih o globalizaciji, »utapljala v amorfni multikulturalnosti«,) temveč nasprotno: multikulturalnost lahko (razumljena kot strukturirano polje informacij o kulturah, z digitalizacijo in vsepovsodno dostopnostjo informaciji) odločilno in zgodovinsko pripomore k iskanju in artikulaciji **avtentičnih identitet** posameznikov, skupin, subkultur, kultur, etnicitet in narodov.

Za identiteto Slovencev to velja še toliko bolj; postavljenih je vrsta hipotez o izvoru in poselitvi, vse so v procesu preverjanja, demantiranja ali potrjevanja posameznih vidikov. (npr. teorija kontinuitete, kurganska hipoteza, hipoteze o migracijah in variante identitete »indoevropskega«). Doktrina poselitve v 6. stoletju je izzvana iz vrste neodvisnih virov in z več alternativnimi hipotezami.

Številni konflikti, migracije, kolonizacije, ideologije in procesi, ki so vsebovali značilnosti kulturocida, so se dogajale na prostoru današnje slovenske poselitve v minulih tisočletjih, številni narodi in kulture so na prostoru Slovenije pustili svojo neizbrisno sled. Številni odtisi in velik del dediščine so bili v veliki meri uničeni. **Spremembe in nasilje so bili stalnica na ozemlju današnje RS. Muzej bo o tem spregovoril odkrito in s pieteto.**

Slovenska identiteta je kompleksna predstava in jo soustvarja tudi verstvo. Zato naj bodo vero-dostojno predstavljene avtohtone vere in njihove usode, saj tako žive ali nežive predstavljajo pomemben gradnik identitete mnogim Slovencem.

Še v minulem stoletju je bila Slovenija del 4 državnih tvorb, doživela je tri velike vojne, imela 4 prestolnice, bila primorana govoriti tri tuje jezike kot uradni jezik in bili so primorani obiskovati edino uradno obredje v tujem jeziku. Plačevali smo v več kot 5 valutah - spremembe so bile stalnica in muzej mora odsevati to izrazito dinamičnost. Slovenci živijo kot manjšina v vseh štirih sosednjih državah.

Obenem velja, da so vsi totalitarizmi poizkušali interpretirati zgodovino pristransko in prikrivati resnična dejstva – **muzej simbolov in dokumentov slovenstva si tega ne more in ne sme privoščiti**. Tako je Slovenija še danes žrtev neraziskanih razmer, ki so determinirala čas okoli druge svetovne vojne, še danes se prerekajo o dejstvih osamosvajanja, časa pokristjanjevanja in inkvizicij ter nasilja nad avtentično slovansko kozmologijo pa smo se komaj dobro dotaknili.

Do pred kratkim je v Sloveniji vladala stroga, inkvizicijska cenzura – pod takimi pritiski sta pesnila avtorja slovenske himne France Prešern, in avtor prvega libreta za opero v slovenskem jeziku v čast božanstvu Belinu, Anton Feliks Dev, ki je je še pred stoletjem in pol zaradi libreta izgubil svojo učiteljsko službo.

Današnjega turista se ne da preslepiti z nobeno »znanstveno doktrino« – o destinaciji se je pozanimal na wikipediji in v drugih podatkovnih bazah. Na voljo so mu-ji vse hipoteze o deželi, ki jo obiskuje. Večina turistov na potovanjih išče sledi za njihove lastne hipoteze in odgovore na njihov povsem individualna vprašanja, ki si jih zastavljajo v svojem osebnem raziskovanju o razumevanju tako zelo vsepovsod zlagane podobe o svetu.

Osnovni namen muzeja je, da domačinom zbuja strast po raziskovanju identitet v Sloveniji, da turistom predstavi našo voljo in sposobnost, da v multikulturnem svetu iščemo bisere avtentičnosti in da s tem pripomore k miru v državi in v svetu.

Tako koncipiran muzej postane točka ki seva globinsko in globalno spravo.

Lahko rečemo, da lahko vsakršen drugačen pristop k oblikovanju muzeja z veliko verjetnostjo lahko vodi v novo etapo prerekanja o identiteti Slovencev in o pomembnih točkah preteklosti.

Slovenski muzej posebnega pomena bo izjemen v svetovnem merilu: boril se bo proti zlaganostim in enostranskim prikazovanjem preteklih dejstev in bo zvest iskanju resnice.

»THE GUIDE FROM THE SIDE- NOT THE SAGE FROM THE STAGE«

Sodobni muzej, ki naj bi obiskovalcu pojasnil zgodovino dežele, mora odražati duh časa, izzive, ki jih postavljajo raziskovalci (turisti, študenti) mora ujeti na pravi način, raziskovanja ne sme usmerjati z domnevnimi interpretacijami, temveč mora raziskovanje dodatno izzivati in informirati. Muzej naj zato raje odpira vprašanja in naj ne zapira hipotez, ki so vse po vrsti po definiciji vprašljive. Izziv za muzej je predvsem, da ujame pravo razmerje med dogmami in ustaljenimi doktrinami (ki so odslikane v obstoječih učbenikih) in raziskovalnimi hipotezami.

Razvoj arheologije, genetike, antropologije, primerjalne etimologije... je v razmahu in v naslednjih letih in desetletjih lahko pričakujemo nove dokaze za in proti obstoječim doktrinam in hipotezam.

Vprašanje poseljevanja in avtohtonosti prebivalcev na ozemlju Slovenije bo torej podvrženo SPREMEMBAM; in dinamiki.

Muzej, ki ga postavljamo, mora biti zastavljen tako, da bo tej raziskovalni dinamiki sledil, ne pa da jo bo poskusil uokviriti.

Dinamičnost interpretacije zgodovine bo jedro koncepta muzeja.

Za užitek v pogledu na naravne lepote je potrebno samo urediti varno in dostopno razgledno točko. Naravnih lepot se ne interpretira. Tako naj bo z zgodovinskimi dejstvi: muzej naj omogoči varen, urejen razgled nad njimi.

Zgodovinski kontekst postavitve muzeja. Slovenci smo prvič v zgodovini v položaju, da se umirjeno soočimo s svojo zgodovino. Stoletja je bilo ozemlje Slovenije področje, kjer so se stalno premikale meje imperijev, pogosto je bila skrajni domet osvajanj daljnih ljudstev v migraciji in je tako prek frontne cone ob koncu 20. stoletja postala suverena, samostojna država. S procesom sprave, ki je bil osredotočen v polarizacije v obdobju pred, med in po drugi svetovni vojni, je Slovenija opravila prvi korak k globinski spravi - ta pa se mora izražati kot prepoznanje vrednot različnih kulturnih jeder, ki determinirajo energijo in vitalnost prostora Slovenije. **Predlagani koncept priprave in postavitve ter dolgoročnega razvoja muzeja, lahko postane vzvod za proces globinske sprave,** ki temelji na transparentnem in resnicoljubnem zgodovinjenju in na pošteni promociji različnosti.

Predlagamo trojno strukturo muzejske zbirke, ki bi smiselno zaobjela tri časovna obdobja:

I. BLOK: Od prazgodovinskih kultur do prve omembe Slovencev

II. BLOK: Od pokrsitjanjevanja do narodnega prebujenja

III. BLOK: Od pomladi narodov do osamosvojitve

I. BLOK: Od prazgodovinskih kultur do prve omembe Slovencev

Vključuje hipoteze o davnih MIGRACIJAH narodov - poselitvi: ta del naj odraža našo sposobnost za raziskovanje preteklosti, našo precizno, resnicoljubno radovednost – na ta način promoviramo raziskovalne dosežke slovenskega družboslovja in humanistike.

Blok I. zavzema časovno najdaljše obdobje več deset tisoč let in kaže dinamičnost v zgodovini prostora. Blok je razdeljen v manjše sklope, saj gre za izrazito različne kulture o katerih je malo znano in so vse zgodovinske interpretacije postavljene na maloštevilnih dokazih. Od mnogih kultur nimamo skoraj nobenih sledov, razen imen nimamo ne pisnih virov, ne vemo niti kakšen jezik so govorili, ne podrobnosti o načinih življenja. Hipoteze o najstarejši neandertalski poselitvi se v zadnjih letih hitro spreminjajo in če je še pred nekaj leti veljalo, da ni bilo stikov med homo sapiensom in neandertalci, se danes že pojavljajo teorije o njunem rasnem mešanju. Šele recentne raziskave obelodanjajo kulture bronastih in železno-dobnih gradišč na naših tleh.

Ta blok prikazuje najstarejšo poselitev: neandertalce, koliščarje, grško kolonizacijo severnega Jadrana, etruščansko, rimsko, keltsko, ilirsko, venetsko, hunsko in končno slovansko obdobje, ki je na ozemlju zavladovalo in dalo deželi glavni pomen, ki se še danes kaže v slovenskem jeziku. Kljub temu, da gre za zelo različne kulture domnevamo, da je kljub temu med njimi **obstajala določena kontinuiteta** v smislu, da so se ljudstva srečavala, trgovala, bojevala in deloma mešala in da so prevzemala in nasledila kulturna mesta. Arheologija nam to dokazuje tudi na primeru Blejskega otoka, da je bilo kulturno mesto več kultur od predzgodovine do danes. Kontinuiteto pogosto izpričuje tudi **spomin naroda** oziroma ljudsko izročilo (povedke o Atilovem grobu, povedke o Ajdih). Vso obdobje, razen zadnjega obdobja rimskega krščanstva, zaznamuje **staroversko verovanje ljudstev**. Večinoma so nam danes ta verovanja nepoznana (Izjeme Rimljani, deloma Veneti in Slovani).

V duhu raziskovalne narave muzeja naj ta del prikazuje do sedaj znane hipoteze o arijski poselitvi Evrope (jezikovne rekonstrukcije praslovanščine in indoevropske) in »stari« Evrope, tj. predindoevropski poselitvi Evrope in s tem sedanjega slovenskega ozemlja. Tu bodo predstavljene tudi teorije, kot je kurganska hipoteza ali hipoteza Srednjega stoga, ki asociira na kulturo gomil.

Celoten blok osvetljuje določene točke, ki nam predstavljajo del iz življenja skupnosti (najstarejša piščal, idol z barja iz kulture kolišč, arheološki artefakti Kelto in drugih kultur, venetski napisi, knežji kamen in vojvodski prestol ...). Blok se končuje oziroma prehaja v naslednji blok s pokristjanjevanjem Slovencev. Obdobje, ko zgodovinski viri prvič omenjajo Slovence pod različnimi imeni v tujih jezikih, je novi začetek tisočletnega razvoja, ki je dal današnjemu narodu svojo glavno podobo. Ta se še danes kaže v slovenskem jeziku, ki je kontinuiteta te slovanske poselitve. Iz tega obdobja so tudi prvi pisni viri o slovenskem jeziku, ki so hkrati tudi dokumenti pokristjanjevanja (Brižinski in drugi rokopisi).

II. BLOK – Od pokristjanjevanja do narodnega prebujenja

Blok II predstavlja zgodovinsko obdobje od dokumentov pokristjanjevanja, ki je prva pomembna zgodovinska postaja z jasnimi posledicami za nadaljnjo tisočletje do pomladi narodov, kjer je prišla v ospredje nacionalna ideja. V zadnjem obdobju narodnega prebujanja se je bistveno razvilo zavedanje o slovenstvu med narodom in se primerljivo tujim narodom razvila identiteta, ki je bila potrebna za razvoj v nacijo.

Ozemlje današnje Slovenije je bilo v tem obdobju spreminjajoča se obmejna točka dometa različnih ljudstev, imperijev in migracij: **od Hunov, Frankov, Ogrov, Germanov do turških vpadov. Obiskovalec muzeja bo skoz opazovanje hitre dinamike preseljevanja in okupacij razumel kompleksnost vplivov na Slovence skozi čas.**

Pokristjanjevanje Slovencev je bil del večjega evropskega geopolitičnega procesa, kjer so tudi Slovence in kasneje še druga ljudstva uvrstili v novo kulturno okolje. Karantanski knezi so prepoznali geopolitične procese in neizbežnost preživetja znotraj takratno uveljavljenih družbenih norm in sprejeli novo vero. Pokristjanjevanju so sledili upori za ohranitev stare družbene ureditve, saj je svečeniškemu družbenemu sloju grozilo izginotje. Upori proti pokristjanjevanju so se končali po več letih z zmago krščanstva, ostala pa so staroverska verovanja živa še nadaljnjo tisočletje. Kasnejša postaja tega procesa je dokumentirani križarski pohod proti Kobaridcem leta 1331, ki bolj kot samo pokristjanjevanje kaže prežitek staroverskega verovanja še več stoletij po uradnem pokristjanjevanju. Poleg dokumenta o pokristjanjevanju naj muzej predstavi tudi edini monolit na Slovenskem »Krkavčanski kamen«, ki je preživel čiščenje »krivega poganstva«.

Blok II zajema srednji in novi vek na Slovenskem in naj prikazuje družbeno ureditev v različnih obdobjih. Za Slovence sta pomembna razvoj in propad kneževin Karantanije in Karniole, z ustoličevanjem karantanskih vojvod, ki naj imata v Muzeju Slovenstva poseben pomen.

Posebno mesto naj ima razvoj slovenskega jezika, ki je najpomembnejši gradnik identitete. Prikazuje naj se razvoj jezika iz skupne staroslovanske dobe (primerjaj Praslavski slovar in Etimološki slovar slovanskih jezikov). Drugo obdobje, ko je jezik »stopil« v zgodovino z rokopisno dobo in so naši najstarejši jezikovni spomeniki. Tretje obdobje se začne s Primožem Trubarjem in prvo tiskano knjigo in njegovimi sodobniki protestanti in reformatorji. K jezikovnim spomenikom spadajo tudi malo znani glagolski

spomeniki, ki so se ohranili na Slovenskem. Pri multimedijški predstavitvi je možnost predstavitve sodobnih znanstvenih dosežkov, npr. Slovenskega lingvističnega atlasa.

Srednjeveško slovensko ozemlje naj zajema vzpon dežel znotraj kasnejše Habsburške ureditve in razdelitev ozemlja na različne dežele. Prikazuje naj politični razvoj Slovencev znotraj Avstro-ogrske monarhije in njihov položaj v različnih obdobjih, npr. razsvetljenstvo s katerim se končuje Blok II in prehaja v tretje obdobje.

Valvasorjevo delo Slava vojvodina Kranjske (1689) je odličen eksponat za opis načina življenja Slovencev v 17. stoletju. Muzej so zgodbe in Slava vojvodine Kranjske predstavlja izvrsten uvid v preteklost in miselnost takratnega Kranjca.

III. BLOK - Od pomladi narodov do osamosvojitve

Tretji blok predstavlja začetek v dobi narodnega prebujanja, kjer je splošno sprejeto, da se je narodna ideja v Evropi začela intenzivno razvijati v današnjem pomenu besede. V tem obdobju je narodna ideja zelo strnjena in se kaže na vseh področjih.

V muzeju bo to obdobje prikazano od druge polovice 18. stoletja dalje, ki ga zaznamuje večje kulturno udejstvovanje, ki ga na tem mestu označujemo z opero Belin avtorja libreta Antona Feliksa Deva (uglasbil Jakob Frančišek Zupan). Posebno mesto tega obdobja ima France Prešeren in ostale izjemne osebe tega časa. Čeprav splošno znane osebnosti, ima muzej možnost, da pokaže tudi manj znane, a z današnjega zornega kota enako pomembne plati njihovega življenja in delovanja. Zanimiv bo posebej prikaz pomena Krsta pri Savici (1836) in prikaz procesa postavitve kipa Francetu Prešernu v takratnem družbenem kontekstu (1890-1905) in še posebej zgodovinski poudarki, ki jih je ob otvoritvi spomenika izrekel slavnostni govornik Ivan Tavčar.

Pokaže naj se prve popise Slovencev v Avstro-ogrskem cesarstvu in etnično območje, ki so ga takrat poseljevali. Prikaže naj se politični in strankarski razvoj Slovencev v zavzemanju za svoje narodne pravice znotraj monarhije in kasneje parlamentarni razvoj med obema vojnama.

19. stoletje je tudi čas zavedanja, da ima narod njemu lastno ljudsko kulturo. Vrstili so se pozivi k zbiranju ljudskega blaga. V muzeju naj dobijo mesto zgodbe, kot so slovenska zvezdna imena, ljudske pesmi in plesi. Vse to je mogoče prikazati z interaktivnimi zemljevidi. Tradicionalna ljudska kultura je živela še v desetletjih po drugi svetovni vojni. Izjemna zapuščina tradicionalne duhovnosti je zbirka staroverskih predmetov Pavla Medveščka, ki kaže na skrito stran slovenske zgodovine, ki jih lahko sledimo vse v predkrščansko obdobje naše zgodovine.

V muzeju bo prikazano turbulentno 20. stoletje z dvema svetovnima vojnama in vojnami v Jugoslaviji, ki so sledile padcu železne zavese in demokratičnim spremembam v vzhodno evropskih državah, med katerimi je Slovenija igrala vodilno in pionirsko vlogo. Pri prikazovanju posameznih obdobj se Muzej poveže z viri drugih muzejev, ki podrobno predstavljajo določena obdobja, kot je kobariški Muzej 1. svetovne vojne in Muzej novejšje zgodovine.

20. stoletje naj se prikaže v vsej svoji kompleksnosti, povojno razkosanje slovenskega ozemlja, potujčevanje Slovencev v medvojnem in vojnem obdobju v sosedskih državah. To bo mesto tudi za pieteten in resnicoljuben prikaz bratomornega boja in povojno obračunavanje.

V Blok III sodi tudi zgodovina izseljevanja od 19. stoletja do danes. Prvi večji ekonomski val izseljencev v Severno in Južno Ameriko in ločen razvoj teh Slovencev zunaj domovine. Prikazali bomo zapleten proces identitet npr. na primeru Rezijanov, ki so se razvijali ločeno od matice in niso razvili iste identitete, zaradi česar imajo danes posledično svojo abecedo. V zgodovini izseljencev naj se predstavi znane osebnosti in dosežki redkih komun, ki so uspele preživeti do danes. Poleg izseljencev naj se prikaže zamejce, ki so po 2. svetovni vojni ostali zunaj matice in njihov razvoj v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in na Hrvaškem. Po UNESCOvem Atlasu ogroženih jezikov, je med njimi tudi naš zamejski dialekt.

Zadnji del naj prikazuje povojno obdobje in demokratično gibanje, osamosvojitve in ostale procese, ki so pripeljali do samostojne države in dosežke prvega četrta stoletja države. Tudi pri opisu tega procesa predlagamo visoko ambicijo in resnicoljubnost – predstavitev ključnih virov in simbolov osamosvajanja z vsemi verodostojnimi polemikami (na primer o Grbu Republike Slovenije, o Mirovni deklaraciji ipd).

Na ta način bo proces vzpostavljanja muzeja posebnega pomena predstavljal vzvod za transparentno in resnicoljubno razpravo o preteklosti, vsem bo dana možnost da o preteklosti posredujejo ključne simbole in dokumente. Tako bo muzej postal gravitacijska točka moči resnice (Gandijeva Satya graha) in vzvod za globinsko spravo.

Dodatek: Prikaz metode na poskusu ilustrativnega izbora zbirke dokumentov staroverstva

V spodnji tabeli v tej fazi dajemo zgolj nekaj glavnih dokumentov tradicionalne duhovne kulture Slovencev oziroma dokumentov, ki posredno izkazujejo staroversko kulturo in ki bi ne bili smeli biti iz zbirke izpuščeni.

V prvi fazi priprave muzeja predlagamo zajem širokega nabora predlogov (skoz najširše pojmovan proces vključevanja javnosti, an. crowdsourcing) za vse spodaj predlagane kategorije (simboli, dokumenti, multimedija) vsebin in strukturiranje vsebin v prilagojenem sistemu za upravljanje z muzejskimi vsebinami/podatki. Artefakte za fizično postavitev v muzeju nato preiščeno izberemo v sklepnih fazi.

PRELOMNI DOGODKI-ETAPE-BISTVENE SPREMEMBE	SIMBOL	ZNAČILNI PROSTOR, POMEN	VIRI -DOKUMENTI
I. BLOK			
	Idol z barja - kipec boginje	Najstarejši znani kulturni predmet	Sodobne interpretacije Etimologija toponimov
	Rimsko duhovno izročilo	Mitreji	
	Knežji kamen	Ustoličevanje staroverskih knezov	
	Krkavčanski kamen	Edini monolit na Slovenskem	
	Jama Triglavca		
II. BLOK			
	Dokumenti o pokristjanjevanju in uporah proti pokristjanjevanju	Karantanija	Spreobrnitev Bavarcev in Karantancev
	Ostanki staroverstva in križarski pohod proti staroverskim Slovincem 1331	Kobarid Kabrcia in insignije ter artefakti dehnarjev, naravo-verskih svečnikov (npr. dehnarjev kolimbar)	Brižinski spomeniki
	Valvasor	Kranjska	Sodobne interpretacije in odziv v umetnosti (npr. Krst pri Savici)

III. BLOK			
	Pomlad narodov in zanimanje za duhovne korenine	Kranjska	Opera Belin Antona Feliksa Deva; Postavitev spomenika Francetu Prešernu
	Zbiranje ljudskega blaga	Celotno slovensko etnično ozemlje	Kozmogonski miti (Trdina); Zbirka staroverskih predmetov
	Zgodovina raziskovanja mitološkega izročila	Pregled objav od romantičnih zanesnjakov do znanstvenih objav	Pavla Medveščka: Ljudsko izročilo o Perunu v Prekmurju
	Sodobno izročilo		Kurenti, Zeleni Jurij, Ivanjski kresovi

Sončni zahod ob pomladnem enakonočju - Ljubljansko Barje, 2017

HREN, Marko, in Petrič, Nejc Od Stare vere do vere v ustavo; predlog zasnove - izhodišča za koncept Muzeja posebnega pomena z dokumenti in simboli slovenstva od poselitve do osamosvojitve v stavbi Proštija na Blejskem otoku. E-gradivo, verzija 2.0.

Uredila: Marko Hren in Nejc Petrič

Oblikovanje: Marko Hren in Nejc Petrič

Priprava za tisk: Marko Hren in Nejc Petrič

Tisk: e-knjiga, format PDF

Samozaložba: Marko Hren, 2017

© *Marko Hren in Nejc Petrič,*

Vse pravice pridržane.

Brez predhodnega pisnega dovoljenja avtorja je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem, ali javnim interaktivnim dostopom. Avtor izdaja dovoljenje digitalni knjižnici www.dlib.si za objavo e-gradiva. Gradivo je dostopno na www.upasana.si in www.staroverci.si.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

069(497.4Bled)(0.034.2)

OD stare vere do vere v ustavo [Elektronski vir] : predlog zasnove - izhodišča za koncept Muzeja posebnega pomena z dokumenti in simboli slovenstva od poselitve do osamosvojitve v stavbi Proštija na Blejskem otoku / uredila Marko Hren in Nejc Petrič. - Verzija 2.0. - El. knjiga. - Ljubljana : samozal. M. Hren, 2017

ISBN 978-961-92623-4-4 (pdf)

1. Hren, Marko, 1959-
289554688